

Kangelaste mälestuspäev

Mõelgem neile, kes tänapäeva heitluses on annud oma parima

Homme pühitseb kangelaste mälestuspäeva. See on kõigi nende austuseks, kes armastuseks, kes mineviku kui ka tänapäeva suurtes heitlustes annud oma parima inimväärtuse vabaduse ja õigluse eest. Sõjajad ja heitlused karastavad mehi kangelasteks ja viivad neid meie keskelt igavikku. Ei ole ühtki võitlust, mida ei kannaks kangelaste enastohverdus jõud, samuti kui pole ühtegi võitlust, mis oleks ohvriteta. Enamik Euroopa rahvaid võitleb praegu ida vastu. Selle loendamatu lahingupalkade kohal hõljuv kangelastuse orel. Iga jalatäps maad tohutult võitlustandril on vabastatud idavastast võitlust kangelastikkudega. Ustavus ja truudus oma rahvale loob iga päev uusi kangelasi, kes tõusevad kodumaa ühe ja parima tuleviku eest. Kangelaste mälestuspäeval mõelme suurima armastuse ja austusega neile, kes el

Kangelaste mälestuspäev 1943

Arno Brekeri — kamraadid

meile eriti armsaks. Purustajate ja lõhkujate ees varises küll mõnigi kangelaste mälestuseks püstitatud täht, kuid valm, mis kangelaste suu läbi kõneles: „Kutsu, ma tõusen ka haust, kui vajad mu abi, kodumaa!“ tõstis uusi kangelasi, kes oma eelkäijate radadel alustasid võitlustekonda itta — oma rahva ja kodu tulevikku pärast.

Saksa rahvas on Euroopa tulevikku otsustava idavõitluse raskuste suurim kandja. Selle rahva poegadeid on kümneid tuhandeid kangelastena ohverdanud oma parima. Kõigile neile mõlmele homme. Kõiki neid mälestame sügavas austuses. Meie kodumaa mulias puhkab sadaid neli kangelast, kes selle pinna bolševismist puhastamisel heitsid oma elu suure võitluse ohvriks. Nende händade ees seisatume ja ehime neli mälestuse valikes tähtsust. Need kangelased kutsuvad meid siin tagalas ennastohverdavale tööle ja abile.

Eesti tunneb oma vaenlast ja ei unusta seda kunagi. Selle vaenlase vastu saadab Eesti oma rahvusliku väeosa, Eesti leegioni, et aidata kaasa lääne vanu kultuurikandjaid ja kaitsa oma rahvast ja oma kodumaad. Kangelased, keda mälestame homme, on selle rahvaste ajaloolise heitluse aukandjad, on kühviks, mille taga Euroopa rahvad idavastast eest kaitsena võivad koonduda võitluse ühisesse perre ja pingutada oma jõudu selle võidukaks lõpetamiseks.

Kangelaste mälestuspäev on saksa rahva sügavtõelisemal päeval, 25. veebruaril 1939. a. tegi juht korralduse pidada kangelaste ja rahvusvõitluse liikumises langenute mälestuspäeva, milleks määrati 16. märts. See langeb ühte aastapäevaga, mil Saksamaal pandi kehtima üldine sõjaväeteenistuse kohustus. Saksa sõjavägi, mida Versailles' lepinguga taheti teha olematuks, sündis uuesti. Väeosaad jäle oma võitluslõpud, mis sümboliseerisid sõdurivalmu igavest võitlust. Tekkis uus liigitus armeedeks ja diviisideks, mis kuulusid saksa armeele, aal tema tugeva organisatsioonilise aluse. Uuestisündinud armee sai omale ürgse põhiidee — kaitsa oma piire väljastpoolt kallaletungijate vastu ja kindlustada oma rahva tulevikku.

Saksa sõjaväe uuestisünni aastal, 16. märtsil 1935., võitis juht vastu Prantsuse, inglise ja Poola saadikud ja teatas neile, et Saksa valitsus on pannud kehtima üldise sõjaväeteenistuskohustuse. Tõuke selleks andis eelmisel päeval väljakuulutatud Prantsuse valitsuse otsus, minna tagasi 2-aastase väeteenistuse juurde. Saksa rahvas oli seni täitnud oma relvavõimendamise kohustuse rahvusvahelise kontrollkomisjoni otsuse järgi, kuid vastaspool ei pidanud sellest kohustusest kinni, mistõttu Saksa valitsus ei pidanud enam kaugele võimalikuks loobuda riigi oluliste juhtidele üritustest või neid varjata. Saksa armee sündis uuesti.

Ausades võitluses Euroopa parema tuleviku eest ja võideldes koos oma liitlastega suuris jõupingutustis, on saksa sõdur oma kangelastikkudega toonud lõppvõidu päev-päevalt lähemale. See kangelastikkus, mida saavutatud idees kahe sõjajärgi jooksul, jääb kustumatult särama inimkonna sõdade ajal. Siin on võideldud sageli üllimiliks pingutuses. Siin on võideldud mitte ainult bolševikide tohutute inimnasside ja soomusväelaste vastu, vaid siinseid võitlejaid on saavutanud vastupanu ja võidu ka kõigi nende looduslike kannuste üle, mis läänest tulnud võitlejale idajärgel, kavas pakases ja maastiku armastuse osutunud visaks vastaseks. Kõik see on kasvatanud iga idavõitleja kangelaseks, keda mälestame ja armastame tagala rahulikes paikades suurima hürdumuse ja imetlusega.

Idavõitlejad ehk kangelastikkude orel. Nende teod loovad Euroopa parema tuleviku. Neid meenutame suurima abivõimuse ja lugupidamisega homsel päeval. Mälestus neist, kes selles üllimiliks heitluses annud oma parima — oma elu — sundigu homsel kangelaste mälestuspäeval valikes linnas kumarduma nende kalmude ette, suruma kired leinapäevaks ja andma kohustuse võidelda oma kodumaa ja rahva vabaduse eest.

Kangelaste mälestuspäeva puhul. Surevad sõdurid (Andreas Schlüter'i maskid Berliini arseenalust).

SS riiklik juht Himmler

annetas leegionäride omakseile 20.000 Rm.

Oma äsja sel viibimisel Tallinnas annetas SS riiklik juht Heinrich Himmler Eesti Leegioni Sõprade Seltsile 20.000 riigimarkka. SS riiklik juht on selle summa määranud leegionäride omaste tootamiseks, väljendades seega oma hoolitsetavat osavõttu leegionäride perekondade saatusest.

Uusi leegionäre lahkus Tallinnast

Elle saadeti Tallinnast pidulikult teele järjekordne üksus eesti leegionäre, kes siirdusid sõjalisele väljaõppele Saksamaal. Uued leegionärid kogunesid hommikul

kell 10 S. Kloostri tänavas asuva Eesti leegioni vastuvõtupunkti õue, kus toimus nende ülevaatus ja teemoona jagamine. Ülesirvitatud üksuse ette asus ühe kaitsesepataljoni orkester ja vägevate marsihelide saatel liiguti lippude lühivides läbi linna Toekajaplatsile.

Raekojaplatsil ülesirvitatud leegionäride poole pöördus sõnavõttudega Kindralkomissariaadi osakonnajuhataja dr. W. Mentzel ja Eesti Leegioni Sõprade Seltsi nõukogu liige kol. It. S. K.

Sõnavõttude lõppedes siirdusid leegionärid Balti jaama, kuhu neile järgnes saatv rahvamuur. Kõik liikuma hakates kõlas vagu neist võimas eesti laul, millele orkester peroonilt vastas rõõmsate marsihelidega.

Sõbrad, kes üksteist vihkavad

Inglismaal on kahtlused ühendriikide kavatsuste kohta järjest kasvamas, kuigi mõlemad maid seob suur peatikk ühist ajalugu ja ühine keel. Ameerika nõudmised maalade suhtes, mis kuuluvad seni vastuvaidlematult Briti Imperiumile, nagu Aafrika, Hommikumaal ja Kaug-Ida, muutuvad järjest valjemaks ja selgemaks; seetõttu pole inglased enam kerge teeselda väljaspöõle head nägu. Kuid palju raskemalt mõjub neile bolševistliku sünkis süngi vaikimine. Moskva ei lase meelitada eneselt ühtegi sõna, mõtet ega kavatsust; kui võluvalt liitlaste sireenide laul ka ei kõlaks. Jäise vaikus taga peitub aga kommunisti igavesti samaksjääv siht valitseda maailmarevolutsiooni abil kõiki kapitalistlikke maid.

Need inglise ringkonnad, kes on osutanud kunagi bolševismile toist tähelepanu, teavad seda õige hästi, kusjuures ükski neist pole tundnud ära seda nii varakult ja õieti nagu Winston Churchill. Temal on pärit arvatu hulk Nõukogude Liitu ja bolševismi teravalt meeldivat väändust. Churchill on alates bolševistlikust revolutsioonist neetud kõike, mis tuleneb kommunistis, niisil praeguse Nõukogude Liidu loomisest praeguse ajani. Veel 30. märtsil 1940. ku Nõukogude Liit oli tunginud kallale väikesele Soomele, tegi Winston Churchill peagu kihilise väljenduse: „Nõukogude Liit näitab oma kallale tungija kangelaslike soomlaste kogu maailmale kommunisti laostavat mõju iga rahva olemusele, kes langeb selle surmava vaimse ja moraalse tõve ohvriks.“ Neid sama mõtteid väljendas ta umbes 20 aastat varem, nimelt täpselt 30. mail 1919. sõnades: „Bolševism ei ole poliitiline suund, ta on haigus, ta pole looming, vaid katk.“ Peale selle võiks näitena esitada formuleeringu, aastast 1925, mis näitab peagu veegli siimartorkavamat kogu oleviku katastroofi ja aastakümnete kestel samaksjäänud põhjust: Bolševism.

SINU NAABER viis täna adra ja äkke seppale. Tee lähemal päevil sama. Kui jätkad selle hiljemaks, ei leia sa enam seppa üles varem kohale toodud masinate tagant.

Nõukogud tunnustavad olukorra tõsidust

Suure murelikkusega suhtuvad Nõukogude liitlased idarinde lõunaosa toimuvatesse operatsioonidesse, mis võtsid vaenlasele ootamatult suure teab. Üks Põhja-Ameerika agentuur teatab Moskvast, et need esimesed „tõrmi tunnustamised“ annavad end juba Nõukogude ajakirjanduses tunda. Avalikult tunnustab Nõukogude ajakirjandus, et olukord on tohtu suurte materjali- ja vägede kaotuse tõttu muutunud väga tõsiseks.

Punaarmee häälkandja „Krasnaja Zvezda“ toob esmakordselt põhjaliku seletuse rinde lõunaosas tekkinud olukorra kohta. Kaudselt antakse selles mõista, et on üle hinnatud ofensiivilooli Doni ja Donetsi juures Nõukogude poolt vastasele tekitatud kaotusi.

„Vaenlane“, nii ütleb ajaleht, on osutanud äärmiselt viisa ja elastest vastupanu ning kiiret osastamisvõimet. „Sügavad sisemused, mida Nõukogud veebruarikuul esimestel päevadel teostasid“, nii kirjutab punaarmee ajaleht edasi, „asetasid Nõukogud raskesse ja ohlikku olukorda, sest Nõukogud polnud võimelised kindlustama tagasi-vallutatud ilma-alasid ja ettepingitud tankid pidi opereerima ilma järele jäetud. Ettepingitud Nõukogude kiidud „võitlevad üha suuremate raskustega“, nii lõpetab Nõukogude punaarmee häälkandja.

Algavad noorte malevate juhtide õppepäevad

Noorte malevate juhid on kogunenud Tallinna täna algavateks õppepäevadeks, mis jätkuvad ka laupäeval ja pühapäeval. Päevade kavas on aruanded kohtadelt ja pikemad sõnavõtted Eesti Noorte Peastaabi ülemalt ja osakondade juhatajalt organisierimise ja tegevuse rakenduskiisimustes. Sõnavõttudega esinevad ka Kindralkomissari noorte volinik Bannführer E. Bogun ja Tallinna linna- ja maa piirkonna komissar Oberführer Walther, dr. Meyer-Ulex, major Mere ja ERT noorte-osakonna juhataja R. Mast.

Põletisainepuudus Uruguays

Buenos Aires. Põletisainepuudus Uruguays on põhjustanud elanikkonna tormilisi proteste USA vastu, kes on pannud maksma kitsendused. Põhja-Ameerika saadik pidas sellepärast vajalikuks anda vabastava korralduse ühe osa tagavara kohta, mis asub Montevideos USA sõjalaevade ladus.

Jaapani uus äge õhurünnak

Tokio, DNB. Keiserlik peakorter teatab: Jaapani sõjalaevastikul õnnestus ajavahemikus 6.—11. märtsil uputada kuus vaenlase allveelaeva.

Jaapani mereväelennukid teostasid 15. märtsil ägea pommitusrünnaku sõjalaevade seadmelle Port-Darwinis ja tekitasid neile rasked kahjusid. Seejuures õnnestus jaapanlastel enam kui 30 õhukütusnõud vaenlase lennukist alla tulistada 16. Jaapanlaste poolt jäi kadunuks üks lennuk.

29. märtsist suvine aeg

Berlin, DNB. Riigikaitse ministri Radoslavov esines suurel rahvakooolekul Timovos kõnega, milles ta sissejuhatavalt ütles, et Suur-Bulgaria jääb alati plüsmas. Siis, kui Bulgaria rõhustid kõik ta naabrid ja suurriigid, jäi talle ainsaks sõbraks saksa rahvas. Saksamaa aitas Bulgaria ka rahvusliku ideali — ühinemise saavutamisel. Inglismaa seevastu aga on Bulgaria igavene vaenlane. Juba esimesil aastail pärast Türgi ikke alt vabanemist oli Inglismaa see, kes Bulgaria tükkideks kiskus. Samuti nagu minevikus, eitas Inglismaa ka praegu Bulgaria õigust olla ühendatu ja vaba oma etnograafilistes piirides. Saksamaa seevastu aitas Bulgaria riiki raskemal aastail ka majanduslikult. Bulgaria rahva huvid käesivad tal tihedalt liituda teljeriikidega, kes võitlevad õiglase maailmakorra ja sotsiaalse õigluse eest. Vaenlase propaganda aga tahab bulgaarlaste keskel lahkeliidid külvata. Üheks propaganda trumbiks on näit. slaavlus.

Bulgaria kindel seisukoht

Sofia, DNB. Bulgaria teedeminister Radoslavov esines suurel rahvakooolekul Timovos kõnega, milles ta sissejuhatavalt ütles, et Suur-Bulgaria jääb alati plüsmas. Siis, kui Bulgaria rõhustid kõik ta naabrid ja suurriigid, jäi talle ainsaks sõbraks saksa rahvas. Saksamaa aitas Bulgaria ka rahvusliku ideali — ühinemise saavutamisel. Inglismaa seevastu aga on Bulgaria igavene vaenlane. Juba esimesil aastail pärast Türgi ikke alt vabanemist oli Inglismaa see, kes Bulgaria tükkideks kiskus. Samuti nagu minevikus, eitas Inglismaa ka praegu Bulgaria õigust olla ühendatu ja vaba oma etnograafilistes piirides. Saksamaa seevastu aitas Bulgaria riiki raskemal aastail ka majanduslikult. Bulgaria rahva huvid käesivad tal tihedalt liituda teljeriikidega, kes võitlevad õiglase maailmakorra ja sotsiaalse õigluse eest. Vaenlase propaganda aga tahab bulgaarlaste keskel lahkeliidid külvata. Üheks propaganda trumbiks on näit. slaavlus.

„Oleme tõesti slaavlast.“ ütles minister, kuid ennekõike olene bulgaarlased. Kui bulgaarlasi rõhuti, old slaavi riigid need, kes tegid seda kõige rohkem. Kuna bulgaarlased seda väga hästi teavad, ei saa niisugused propagandakatsed slaavusega rahvast eksiteele viia. Bulgaria rahvas eitas kommunisti.

Ministri kõne lõppes kuulajate tormiliste kiiduvalladustega.

KATMATA VÕINORM tuleb täits! Põlumees — kui sa seda ei taida võita, nõutakse selle asemel sinult liha lisnormina pümalohu.

Vallutati Bjelgorodi linn

Lõuna pool Orjoli, lõuna pool Vjasmat ja Staraja Russa juures lõppesid vaenlase läbimurdekatsed Nõukogude raske lüüasaamisega

Juhi peakorterist, 19. märtsil. Sõjajõudude ülemjuhataja teatab: Harkovi-Bjelgorodi võitlusrumis ja loode pool Kurski jätkub Saksa rünnak talal rindel edukalt. Kagu pool Harkovi hävitati seal sisse pilratud Nõukogude jõudude rünnak. Reiva-SS üksused vallutasid üllatusrünnakul Bjelgorodi linna. Jalaväedilviis „Suur-Saksamaa“ tõrjus vaenlase rünnaku Borisovka juures tagasi ja tungis seejärel kaugeemale idasse. Hävitati 47 Nõukogude tanki.

Lõuna pool Orjoli, lõuna pool Vjasmat ja Staraja Russa juures lõppesid vaenlase läbimurdekatsed Nõukogude raske lüüasaamisega. Nõukogud kaotasid paljude inimete ja arvuka hulga materjali kõrval üksinda Vjasmat lõigus 93 soomusmasinat.

Õhujõud teostasid tugevate üksustega mitmekordset rakendamist maaväe rünnak. ja

tõrjevõitlust. Põhja-Tuoneisa rindel areneb üks omapoole kohalik rünnakrünnak edukalt. Üks USA pommitlennukite üksus ründas päeval Lode-Saksamaa rannikupiirkonda. Elnikkond, eelkõige Bremenis, kandis kaotusi. Saksa jahilendurid tulistasid, osalt kaugele mere kohal, alla 7 neljamootorilist pommitlennukit. 3 järgmist lennukit kaotas vaenlane vallutatud läänepiirkonna kohal.

Kiirete Saksa võitluselekkide ühe eduka päevase rünnaku järele ühe sadama vastu Lõuna-Inglismaal ründasid õhujõud mõõdu- nud 661 tööstuslinna Norwichi ja Great Yarmouthi sadamat. Aralennul pandi tähele suurt tulihajusid. Kolm lennukit jäid kadumaks.

Atlandil seisavad meie allveepaadid raskes konvolvõitluses. Suurelennukid operatsioonid on veel käimas.

Ei mingit lohutut Nõukogude Liidule

„Berliner Börsen-Zeitungi“ kirja saatja teatab Zürichist: Ameerika Moskva-suursaadiku kaebusile USA materjalisadestiste ebaküllalase hindamise üle Nõukogude Liidu poolt on liitlastevahelise tooraine-komitee äja ilmunud ülevaade huvitavaks saatumuseks. Ülevaates rõhutatakse ennekõike, et tooraine-saadestiste Nõukogude Liidule seisavad hulga poolest samal tasemel saadestitega Suur-Britanniale ja Ühendriigile. Nõukogude poolt korduvalt väljendatud etteheited, et saadestid on hulga poolest väiksemad kui oodati, seatakse vastu asjaolu, et Nõukogude Liitu peetakse silmas igal ühel jaotusel „protokollarselt lubatud kvantumite raames“. Üle protokolli kokku lepitud kvantumite olevat aga Nõukogud sageli avaldanud lisasoove, nende hulgas nimelt tsingi, nikli, elavhõbeda ja siisaali suhtes. Kas need soove ka tegelikult on täidetud, selle kohta igatahes ülevaade vaikib. Teisel poolt ei saa ülevaade eitada, et Nõukogude Liit pole sugugi olnud ainult vastuvõtja pool, vaid on andnud ka suuolaks võimude käsutusse tooraineid.

„Suess ameeriklastele!“

Stockholm, (DNB). „Gibraltar ja Suess ameeriklastele!“ Selle pealkirja all avaldab „Folkets Dagblad“ tuntud ameerika ajakirjaniku Kingsbury Smithi artikli, mille see oli kirjutatud USA ajakirjale „Reader's Digest“. Selles nimetatakse USA sõjaeesmärgiks niisuguse maailma korraldamist, milles ainult USA president mängib maailmapoliitiku osa ja milles Ühendriigid on võtnud endale vastutuse kõigi teiste maailma rahvaste eest. Ühendriigid oskaksid ka tulevikus takistada, et teised riigid liiga tugevaks ei muutuks.

Roosevelt intsimisimad kaastöölisel Hull, Sumner Welles ja dr. Herbert Feist olevat koos need plaanid juba välja töötanud. Toetuspunktidel nagu Gibraltar, Suess jae, ei jää enam ainult inglaste valitseda. Pealeselle kaotatakse ka Briti imperiumi kaitsesõjallid.

Boliivia president sõidab USA-see

Vigo. Boliivia valitsus on ametlikult teatanud Washingtoni, et 30. märtsil president kindral Penjaranda teostab külastägu USA-see.

KANAKASVATAJAD! Pange kaad kevadest aegsasti händuma. Hilised tihud ei sirgu õisteks muumisealseteks, vaid rütskavad asjata talvekuudel sõtta.

